

Bjerkreim kommune
Postboks 17
4389 Vikeså

Kontakt saksbehandler

Malene Hassel Sørensen, 51568840

Innspill til høring av planprogram for revisjon av kommuneplan for Bjerkreim - samfunnsdel og arealdel

Vi viser til høringsbrev datert 29.01.2021 med forslag til planprogram for revisjon av kommuneplanen.

Bjerkreim kommune skal revidere både samfunns- og arealdelen i kommuneplanen sin og har lagt fram et godt planprogram.

Klima, næringsutvikling, arealbruk, samhandling og folkehelse er gjennomgående tema, og FNs bærekraftsmål er brukt som tydelige føringer. Sambrukstankegangen gir muligheter som økt livskvalitet og ressurseffektivitet. Kommunens arbeidsmål om å skape en lettlest, lett forståelig og tilgjengelig samfunnsdel for alle innbyggere uavhengig av alder, utdanningsnivå og grad av forståelse for planfaglige prosesser, er forbilledlig.

Lovgrunnlag

Krav om planprogrammer inngår i de generelle utredningskravene i plan- og bygningslov (pbl.) kapittel 4. Nærmere krav til innholdet i planprogrammet går frem av pbl. § 4-1 som lyder slik:

«For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides planprogrammer som grunnlag for planarbeidet.

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram skal legges ut til offentlig ettersyn samtidig med varsling av planoppstart. Planprogrammet fastsettes av kommunestyret som planmyndighet.

Dersom berørte regionale og statlige myndigheter på grunnlag av forslag til planprogrammer vurderer at planen kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn, skal dette framgå av uttalelsen til forslaget til planprogram.

Planprogrammet skal også gi grunnlag for å ivareta nasjonale og regionale interesser i den kommende planleggingen og vi har med utgangspunkt i fagområdene vi skal ivareta, følgende innspill til det oversendte forslaget:

Samfunnsdel

Folkehelse og bærekraftig samfunnsutvikling

Folkehelsen har betydning for alle deler av samfunnsutviklingen. Det er viktig at kommunen gjennom planarbeidet sikrer et langsiktig, systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid. Arbeid med folkehelse skal integreres i kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kap. 11, og være forankret over sektornivå. Det kan være uheldig å koble folkehelse for tett til enkelttema som for eksempel hovedtemaer 6 «Helse» fordi det er og særdeles relevant for alle andre ni temaer som skal være i kommuneplanen, ref. planprogrammet side 3 og 4.

Folkehelseloven legger føringer for kommunene om å benytte alle aktuelle virkemidler og ressurser til å fremme innbyggerne sin helse i vid forstand, jf. folkehelseloven § 4. Oppgaven forutsetter derfor tverrfaglig og tverrsektoriell innsats. Kommunen sin øverste ledelse har ansvar for å koordinere og styre folkehelsearbeidet, blant annet gjennom planarbeidet.

Kommunen skal følge opp sine folkehelseutfordringer i kommuneplanarbeidet, jf. folkehelselov §§ 5, 6 og 7 og våre tilbakemeldinger til kommunens planstrategi. Vedtatt planstrategi viser at folkehelseutfordringer er vektlagt, men vi savner en enda klarere sammenkobling mellom *fremtidig oversiktsarbeid og planarbeidet*. Det blir vist til Folkehelseplan 2020-23 hvor kunnskap fra oversiktsarbeidet er lagt til grunn. Folkehelseutfordringene som er identifisert bør følges tydelig opp både i oversiktsarbeidet og i videre planarbeid. De må derfor følges opp i planprogrammet og videre arbeidet med kommuneplanen. Folkehelseplan 2020-2030 bør integreres i kommuneplanen.

Oversiktsdokumentet som er utarbeidet og lagt inn i Folkehelseplan 2020-2023, er et godt grunnlag for et systematisk, langsiktig og kunnskapsbasert folkehelsearbeid. Det er enkelt, oversiktlig, og viser klart hvilke helseutfordringer kommunen har, og hvilke mulige strategier/ avbøtende tiltak som kan være aktuelle. Planprogrammet bør vise tydelig til oversiktsdokumentet og hvordan kunnskapen derfra skal følges opp og hvilke utfordringer som må undersøkes grundigere før overordnede mål og tiltak blir fastsatt i kommuneplanen, jf. folkehelselov § 6.

Innen helse-, sosial- og barnevernsfeltet er det nasjonale forventninger til at den kommunale planleggingen tar stilling til hvordan man skal følge opp sentrale satsinger som: Leve hele livet, fattigdom/utjevning av sosiale forskjeller, sosial boligpolitikk, universell utforming, handlingsplan for fysisk aktivitet, psykisk halsbånd og rus, vald i nære relasjoner, barn og unge, kompetanse og rekruttering med videre.

Vi viser også til Miljøverndepartementet sin veileder om kommuneplanprosessen pkt 4.1, 3. avsnitt, som vektlegger planprogrammet som en arena for å belyse folkehelseutfordringer og gi føringer for videre planarbeid.

Klimaomstilling generelt

Planprogrammet slår fast at klimatilpassing og bærekraft skal være vurderingstemaer i kommuneplan, og at fornybar energi er et fokusområde. Vi savner likevel en mer konkret oppfølging i planprogrammet for hvordan kommunen har fulgt opp våre innspill til planstrategien innen klimaomstilling.

Det er et omfattende kunnskapsgrunnlag som må på plass for å kunne legge langsiktige strategier for hvordan kommunen skal møte klimautfordringene både innen klimatilpassing og utslippsreduksjon. Vi har forstått det slik at Bjerkreim skal integrere sin klima- og energiplan i kommuneplanen. Dette bør tydeliggjøres i planprogrammet. Klimaomstilling er et omfattende tema i dag, og bør inn i de fleste fagfelt. Kommuneplanen må vise hvordan endring i klimaene kan påvirke bl.a. samfunnssikkerhet, kritisk infrastruktur, natur- og kulturmiljø, befolkningen sin helse, samt forutsetninger for næringer, jf. Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpassing (SPR-klima).

Klimarisiko

I planprogrammet står det som omhandler klima under «klima og bærekraft». Det er viktig å ha et utvidet bærekraftperspektiv som inkluderer økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft på klimaendringene sine effekter, og viser til begrepet *klimarisiko*. Med dette begrepet blir samfunn og økonomi sett i sammenheng med klimaendringene. Vi viser til kommunalbanken sin side hvor dette blir godt forklart, og hvor man kan se en beregning av hvor utsatt egen kommune er for ulik klimarisiko: <https://klimarisiko.kbn.com/regioner/rogaland/bjerkreim/>.

Nasjonal klimaomstillingspolitikk

Vi viser til innholdet i, og utfordringene som Klimakur 2030 tar opp, og at St.meld. 13-klimaplan for 2021–2030 inneholder viktige føringer for kommunene. Vi oppfordrer Bjerkreim til å legge stor vekt på landbrukssektoren i klimaomstillingsarbeidet.

Planlegging for klimaomstilling

Det er viktig at kommuneplanarbeidet er tilknyttet andre planer og analyser i kommunen, slik som folkehelseplan, klimaplan og den helhetlige Risiko- og sårbarhetsanalysen. Fysiske planer skal ta hensyn til behovet for åpne vannveier, overordnede blågrønne strukturer, og forsvarlig overvannshåndtering. Klimatilpassing og utslippsreduksjon må sees i sammenheng hvor det er relevant. I tillegg er det viktig å planlegge for løsninger som både reduserer utslipp, samt reduserer risiko og sårbarhet som følge av klimaendringer. Naturbaserte løsninger for klimatilpassing skal vurderes og prioriteres i alle relevante plan- og byggesaker.

Kommunen legger opp til å legge inn arealbruk, klimaregnskap og naturmangfold i kommuneplanen, men vi er usikre på om dette gjelder generelt eller for konkrete planer for energianlegg. Både klimatilpassing og utslipp av klimagasser er tett tilknyttet arealbruk, spesielt til tilstanden på våtmarker, myr, landbruksareal og skog. Å ivareta og øke CO2 lagring i vegetasjon og våtmark, er en relativt ny og viktig nasjonal forventning til kommunene. Ved å kartlegge disse, blir det enklere å planlegge for at disse klimagassene blir liggende i grunnen/biomassen. Klimadelen bør også vurdere klimaeffekt av spredt næringsutbygging i kommunen.

SPR-klima legger opp til at kommunene må se på gamle arealplaner, og vurdere om ny kunnskap om samfunnssikkerhet og klimarisiko kan gjøre at de bør endres eller tas ut. Det er også viktig å se på kommunens innkjøpspolitikk i lys av klima og bærekraft.

Utdanning

Barn og unge er ett av ti tema i den nye kommuneplanen, men ambisjoner og føringer for innholdet fremgår ikke av planprogrammet. I løpet av 2021 skal kommunen vedta en ny Plan for barn og unge i Bjerkreim kommune, og vi anbefaler at hovedtrekk fra denne, i tillegg til Utviklingsplanen for oppvekst, blir en del av den nye kommuneplanen. Hovedutfordringer, strategier, mål og tiltak fra disse planene, bør inngå i den nye kommuneplanen for å gjenspeile og svare på utfordringene Bjerkreim kommune har i oppvekstsektoren.

Kommuneøkonomi og -struktur

Vi anbefaler at arbeidet med samfunnsplan blir tett integrert med økonomiplanprosessene, gjerne ved at økonomiplanen er samfunnsdelen sin handlingsplan, og at mål og strategier i disse to viktigste styringsdokumentene for kommunen, blir målbare, sammenfallende og enkle å rapportere på i årsrapport og regnskap.

Kommunen bør også vurdere behovene og mulighetene for strukturendringer i tjenestene. I tillegg bør kommunen vurdere om forpliktende, langsiktige kommunesamarbeid og/eller sammenslåing med nærliggende kommuner kan gi et bedre grunnlag for å nå målene.

Arealdel

Medvirkning

Statsforvalteren ser det som positivt at kommunen legger vekt på medvirkning gjennom informasjonsmøter, kartlegging og diverse andre arrangement som gjestebud og fremtidsverksted. Vi er kjent med at det er utfordrende å nå ut til alle og vil derfor trekke fram viktigheten av å involvere ulike aldersgrupper i kommuneplanarbeidet. Vi anbefaler dere å styrke medvirkning av grupper som er ansvarlige for å skape og vedlikeholde gode oppvekstvilkår for barn og unge. Videre å legge vekt på at barn og unge selv blir involvert i planarbeidet. jf. Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen. Registrering av «barnetråkk» er i denne sammenheng et viktig grep. Det er også samarbeid med skolene om involvering via elevrådene. Det å utfordre barnehage og småskoletrinn til å lage tegninger av hva de liker best med oppvekstmiljøet i Bjerkreim, kan gi gode illustrasjoner som kan brukes i plandokumentene og aha-opplevelser for noen hver.

Samfunnssikkerhet

Kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse skal ligge til grunn for risikoanalysene etter plan- og bygningslovens §4-3. Ved tilsynene i 2016 og 2019 ble det avdekket avvik på forhold knyttet til den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen. Disse avvikene er enda ikke lukket. Det er derfor viktig at den overordnede analysen revideres slik at den gir et godt grunnlag i arbeidet med å sikre trygge lokalsamfunn.

Gjeldende analyse peker på flere utfordringer for kommunen. Det gjelder blant annet økende jordskredfare som følge av klimaendringer, flom langs vassdrag og overvann i tettbygde strøk som følge av store asfalterte flater og manglende kapasitet i naturlige eller etablerte avløp. I analysen vises det videre til at tiltak til disse risikoene skal behandles i kommuneplanen. Dette er imidlertid utfordringer som krever en tverrsektoriell tilnærming og som ikke er avgrenset til de enkelte byggeområdene. Derfor bør aktuelle tiltak også behandles i den helhetlige ROS-analysen for å sikre en overordnet strategi for å redusere risiko både for nye og eksisterende byggeområder.

Natur og friluftsliv

Bjerkreim kommune er i vekst og ett av utviklingstrekkene som blir lagt frem i planprogrammet er at det stadig blir behov for omdisponering av areal for ny utbygging, noe som vil medføre endringer i det naturlige landskapet. Planprogrammet bør gi noe mer føringer hvordan en skal svar på slike utviklingstrekk på en bærekraftig måte, for eksempel gjennom fortetting innenfra og ut i tettsteder, videreutvikling av eksisterende strukturer, arealeffektivitet og tilbakeføring til LNF-område av urealistiske eller uønskede eksisterende utbyggingsområder i gjeldende kommuneplan.

Som kommunen selv skriver i planstrategien, så er Bjerkreim en kommune med variert og vakker natur, med enkel tilgang til områder for friluftsliv. Vassdragsressursene i Bjerkreim er av nasjonal og viktig regional verdi. Ja, faktisk også internasjonal verdi gjennom det viktige arbeidet som er gjort over svært mange år for å ta vare på vill-laksen. Vi anbefaler at kommunen legger særlig stor verkt på vern og bruk av våtmark, myr og vassdrag i den videre areaplanprosessen og bruker muligheten til å videreutvikle sine differensierte og gode regler for arealbruk nær og ved vassdrag gjennom arealformål, hensynsoner og tilhørende bestemmelser og retningslinjer i arealdelen.

I retningslinjene for landbruks- natur og friluftsområder i regionalplan for samordnet arealbruk og transport i Dalane, skal forvaltningen av LNF-områdene bevares mest mulig sammenhengende og uten fysiske tiltak, med unntak av nødvendige landbrukstiltak og enkel tilrettelegging for friluftsliv. I det videre arbeidet med kommuneplanen blir det spesielt viktig å finne en bærekraftig balanse mellom utvikling og bevaring av viktige natur- og friluftslivsområder. Som nevnt under avsnittet om fritidsboliger, må all planlegging ta høyde for konsekvensene av slike omdisponeringer, både når det kommer til biologisk mangfold, klima, og opplevelsen av landskapet og friluftslivsområdene i Bjerkreim. Vi viser her til kartlegging av Natur i Norge (NiN). Utbygging nært vassdrag krever særskilte hensyn, og det må tas høyde for å unngå arealendringer i myr og myrlendt mark, både av hensyn til klima, og til biologisk mangfold. I den forbindelse anbefaler vi kommunen til å se på aktuelle områder for fortetting, før det tas ut nye LNF-områder for utbygging.

Landbruk

Landbruk er en viktig næring i Bjerkreim og det er derfor viktig at jordvern er på dagsorden ved vurdering av arealbruken i kommunen. Vi vil i denne anledning vise til det nasjonale jordvernmålet om at den årlige nedbyggingen skal være under 4000 dekar på landsbasis, som fører til en innskjerping på alle nivå.

I arbeidet med kommuneplanen må arealverdiene være førende for arealbruken. Tiltak må vurderes opp mot jordvern, sårbare kulturlandskap, vassdrag og landbruk. Det blir det særlig viktig å styre utbygging og etablering av næring. For eksempel må etablering av hytter og boliger bygge opp under eksisterende tettsteder. Vi vil oppfordre kommunen til å utarbeide en oversikt over fortettingspotensialet i eksisterende tettsteder, samt gjenværende areal i reguleringsplaner og kommuneplan før nye områder tas i bruk. Kommunen må også sikre at kommunal satsing på fornybar energi og kraftkrevende industri følger de nødvendige planprosesser så andre formål ikke blir unødvendig skadelidende.

I utkast til planprogram er landbruk nevnt som et enkeltstående tema som skal tas opp i kommuneplanen under punkt 8. I vår uttale til Bjerkreims planstrategi pekte vi blant annet på at Bjerkreim og Dalane-regionen ligger lavt sammenliknet med resten av fylket i å utvikle potentialet innen ny landbruksbasert næringsutvikling. Her har landbruket i kommunen store komparative fortrinn med utgangspunkt i stor landbruksproduksjon, aktive fagmiljø og livskraftige bygdeorganisasjoner. Hvis en i tillegg legger til naturressursene og eksisterende næringsliv, er

verdiskapingspotensialet innen mat og reiseliv betydelig. Vi oppfordrer derfor kommunen til å se på landbruket også i sammenheng med næringsutvikling under tema 4 i kommuneplanen.

Fritidsboliger

Det går frem i planprogrammet at fritidsbebyggelse er viktig for næringslivet i kommunen, og at det i kommende rullering vil være viktig å avsette nok areal til videre utvikling. Ved å ta slike vurderinger på kommuneplannivå, kan man sikre en mer overordnet og helskaplig disponering av arealer til fritidsbebyggelse. Videre går det frem at kommunen ønsker hovedtyngden av fritidsutbygging i allerede etablerte områder som Stavtjørn og Tjørn. Statsforvalteren støtter i utgangspunktet det å fokusere hovedtyngden av fritidsutbygging i allerede etablerte områder for å unngå spredt utbygging og ta i bruk eksisterende infrastruktur. Det er likevel flere forhold som må tas hensyn til ved en slik utvidelse. Det finnes sensitive/sterkt truede arter nordvest ved grensen av reguleringsplanen ved område Kodlhom, Rinnane, Flæet, og dette er også nedslagsfeltet for verna vassdrag for Bjerkreim. Planlegging her må ta høyde for mulige konsekvenser i natur nært vassdrag. Utbygging nært vassdrag krever særskilte hensyn. I tillegg må det tas høyde for å unngå arealendringer i myr og myrlendt mark, både av hensyn til klima og biologisk mangfold.

Videre må muligheter for nærfriluftsliv rundt hytteområder søkes opprettholdt ved planlegging av nytt utbyggingsareal. Dette kan være å opprettholde tilkomst og ferdsel i sammenhengende landskapsstrukturer med naturpreg, med lokale opplevelseskvaliteter for barn og unge spesielt.

Vi ønsker kommunen lykke til med viktige arbeidet og ser frem til kontakt videre i planprosessen.

Med hilsen

Lone Merethe Solheim
statsforvalter

May Britt Jensen
fylkesmiljøvernsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent